

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 1	
		26 беттің 1 беті	

БЕКІТІЛДІ
Төрағаның бұйрығымен
Басқарма – Ректор
№ 418 «01» 09 2022ж.

КЕАҚ «С.Д.Асфендияров атындағы ҚазҰМУ»нің білім алушысының академиялық адалдық Кодексі

Жарамдылық мерзімі «01»09 2022ж. бастап «01» 09 2024 ж. дейін	Ұзарту мерзімі «__» _____ 20__ ж. дейін	Мәртебесі: Қолданыстағы ☒ Ескірген ☐
Алдыңғы ескірген құжат: Ректордың бұйрығымен « 01 » 09 2021 ж. № 461	Құжатты басқаруға жауапты тұлғаның қолы	Код № Көшірме № Дана №

Алматы – 2022

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

Мазмұны

1.	Жалпы ережелер	3
2.	Негізгі терминдер	4
3.	Академиялық адалдық қағидаттары	4
4.	Адал академиялық тәжірибе.....	5
5.	Академиялық адалдықты бұзудың түрлері мен деңгейлері	6
6.	Академиялық адалдық нормаларын бұзғаны үшін жауапкершілік нысандары	8
7.	Академиялық адалсыздық жағдайларын қарау рәсімі	12
8.	Білім алушылардың академиялық адалдық қағидаттарын сақтаудағы жауапкершілігі	16
9.	Академиялық адалдық принциптерін бұзғаны үшін қызметкерлердің, оқытушылардың және ғылыми қызметкерлердің жауапкершілігі.....	17
10.	Қосымша университеттегі ғылыми дәйексөз алу ережелері	18
11.	Қорытынды ережелер.....	24
12.	Өзгерістерді тіркеу парағы	25
13.	Танысу парағы	26

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

1. Жалпы ережелер

1.1. Қолдану саласы

- 1) КЕАҚ «С. Ж. Асфендияров атындағы қазақ ұлттық медицина университеті» білім алушысының Академиялық адалдық Кодексі (бұдан әрі Кодекс) білім алушылардың академиялық адалдық саясатын жүзеге асырудың негізгі түсініктерін, форматын, ұйымдастыру тәртібін және шарттарын айқындайды.
- 2) Осы Кодекс КЕАҚ «С. Д. Асфендияров атындағы қазақ ұлттық медицина университетінде» академиялық адалдықты ұйымдастыру және қамтамасыз ету жөніндегі қызметті реттейді, академиялық адалдық саясатын іске асырудың және академиялық адалсыздықтың алдын алудың негізгі тетіктерін қамтиды.
- 3) Осы Кодексті іске асыру жөніндегі функциялар университеттің барлық білім алушыларына, профессорлық-оқытушылық құрамына (бұдан әрі - ПОҚ) және қызметкерлеріне жүктеледі.

1.2. Нормативтік сілтемелер

Осы Кодекс мынадай нормативтік құжаттар негізінде әзірленді:

- 1995 жылғы 30 тамыздағы Қазақстан Республикасының Конституциясы
- «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңы 1995 жылғы 18 қарашадағы;
- [«Тиісті үлгідегі және түрдегі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2018 жылғы 31 қазанда № 17657 болып тіркелді.](#)
- Стандарт ISO 37001:2016 «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы менеджмент жүйесі. Талаптар және қолдану жөніндегі Нұсқаулық»;
- Осы Кодекстің негізі ретінде "Назарбаев Университеті дербес білім беру ұйымының студенттердің мінез-құлық кодексі және тәртіптік рәсімдері " алынды (Астана, 2015).

1.3. Білім алушының академиялық адалдық кодексінің мақсаты мен міндеттері

- 1) Осы Кодекстің мақсаты әлемдік стандарттарға сәйкес қазақстандық жоғары медициналық білім берудің сапасын қамтамасыз ету, оның тартымдылығы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыру болып табылады. Академиялық тапсырмаларды адал орындай отырып, білім алушылар жаңа және инновациялық идеяларды қалыптастыру арқылы білім мен мәдениеттің қажетті деңгейін қамтамасыз ете отырып, білім беру мекемесінің іргелі құндылықтарының бірлігін қолдайды.
- 2) Осы Кодексті енгізудің міндеттері мыналар болып табылады:
 - Университет білім алушылары арасында академиялық адалдықты бұзу фактілерінің алдын алу және жою;
 - ISO 37001 халықаралық стандартының талаптарына негізделген университеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатын сақтау;
 - Білім алушылар мен профессорлық-оқытушылық құрам арасында плагиатқа төзбеушілікті тәрбиелеу;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

- Университет студенттері мен қызметкерлеріне академиялық адалдықты қолдану бойынша тұрақты мақсатты жұмыс жүргізу.
- Кодекс мамандарды даярлау сапасын жақсартуға және білім беру ортасында университеттің имиджін арттыруға бағытталған университеттің стратегиясын қолдау мақсатында енгізіледі және білім беру процесінде Академиялық адалдық қағидаттарын, осы процеске қатысушылардың құқықтары мен міндеттерін белгілейді, сондай-ақ Академиялық адалдық түрлерін және олар жасалған жағдайда шаралар қабылдау тәртібін айқындайды.

2. Негізгі терминдер

Осы Кодексте мынадай терминдер пайдаланылды:

Академиялық адалдық - білім беру процесінде білім алушылар мен оқытушылардың жеке адалдығы мен оқуға деген жауапкершілігін дамытатын құндылықтар мен мінез - құлық қағидаттарының жиынтығы.

Академиялық адалсыздық - ғылыми және білім беру қызметімен байланысты алаяқтықтың немесе алдаудың кез-келген түрі.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат-басшылық ресми тұжырымдаған сыбайлас жемқорлыққа және парақорлыққа қарсы іс-қимыл бөлігінде ұйымды дамыту ниеті мен бағыты;

Білім алушы - білім беру бағдарламасын меңгерген тұлға. Білім алушыларға жататындар: студенттер, интерндер, резиденттер, магистранттар, докторанттар, қосымша білім беру тыңдаушылары жатады.

3. Академиялық адалдық қағидаттары:

Білім беру процесінде білім алушылардың академиялық адалдығының негізгі қағидаттары:

- **адалдық** - бұл білім алушылардың бағаланатын және бағаланбайтын жұмыстарды адал, лайықты орындауы;
- автордың және оның құқықтық мирасқорларының құқықтарын қорғауды жүзеге асыру – бағаланатын жұмыстарда басқаның сөзін, ойын дұрыс беру және ақпарат көздерін көрсету арқылы **авторлық құқық** объектісі болып табылатын туындылардың авторлығын және қорғалуын тану;
- **ашықтық** - таза, өзара сенім, білім алушылар мен оқытушылар арасында ақпарат және идеялармен ашық алмасу;
- **білім алушылардың құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу** - білім алушылардың пікірлері мен идеяларын еркін білдіру құқығы;
- **теңдік** - әрбір білім алушының академиялық адалдық ережелерін сақтау жөніндегі міндеті және оларды бұзғаны үшін тең жауапкершілік;
- **шыншылдық** - кез келген жағдайда құжаттарды алдауды, өтірік айтуды және бұрмалауды болдырмау;
- **нақтылық** - шындыққа сәйкес келетін ақпаратты ұсыну, фактілерге, эмпирикалық дәлелдерге және объективті пайымдауларға негізделген ғылыми тұжырымдарды шығару;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

- **жауапкершілік** - Академиялық адалдық саясатын ұстану, академиялық адалдықты бұзуға әкелетін жағдайларды болдырмау;
- **объективтілік** - объективті деректер негізінде біржақты және субъективті көзқарасыз шешім қабылдау;
- **әділдік** - университеттің академиялық қоғамдастығы мүшелерінің құқықтары мен міндеттерінің мүлтіксіз сақталуын қамтамасыз ету, сондай-ақ академиялық адалдықтың бұзылуын әділ қарау;
- **академиялық адалдықты бұзуға нөлдік төзімділік** - академиялық адалдықтың әрбір бұзылуын тіркеу және қарау және Кодекске сәйкес шараларды бұзғандарға қатысты шаралар қабылдау.

Университет Академиялық адалдық лигасының қағидаларын ұстанады:

№ 1 Қағида. Академиялық адалдық лиганың әр мүшесінің, оның білім беру процесі мен зерттеулерінің басты құндылығы болып табылады.

№2 Қағида. Лиганың әрбір мүшесі академиялық адалдықтың нақты, әділ және объективті стандарттарының, дәйексөз келтіру және мінез-құлық ережелерінің сақталуын қамтамасыз етеді.

№3 Қағида. Лиганың әрбір мүшесі академиялық және / немесе зерттеу мақсаттары үшін ұсынылған сипатына, мазмұнына және көлеміне қарамастан барлық жазбаша жұмыстардың плагиатқа міндетті түрде тексерілуін қамтамасыз етуге жауапты болады.

№4 Қағида. Лиганың әрбір мүшесі білім алушының академиялық адалдық қағидаттары мен стандарттарын бұзғаны үшін жауапкершілігін қамтамасыз етеді.

№5 Қағида. Лиганың әрбір мүшесі өзінің оқыту нәтижелерін әділ және объективті бағалау жүйесі шеңберінде білім алушыларға жоғары талаптар қояды.

№6 Қағида. Лиганың әр мүшесі өзінің оқуын аяқтауға жақсы мүмкіндік береді.

№7 Қағида. Лиганың әр мүшесі өзінің дипломымен расталған кадрларды даярлау сапасына жауап береді.

№8 Қағида. Лиганың әрбір мүшесі оқытушының ментор ретіндегі жоғары жауапкершілігін, академиялық адалдық қағидаттары мен стандарттарын, өзара құрмет пен әділдікті қамтамасыз етеді.

№9 Қағида. Лиганың әрбір мүшесі академиялық адалдықты ілгерілету және қорғау білім беру ұйымдарындағы барлық білім алушылар мен қызметкерлердің өзара күш-жігерінің нәтижесі екенін мойындайды.

№10 Қағида. Лиганың әрбір мүшесі өзіне жүктелген міндеттемелерді, соның ішінде Лига қызметінің негізгі қағидаттарын адал орындауға міндеттенеді.

4. Адал академиялық тәжірибе

Оқытушылар құрамы мен әкімшілік білім алушыларға тиісті академиялық дәрежені табысты алуға жағдай жасау мен көмек көрсетуді қамтамасыз етуге жауапты болады. Оқытушылар құрамы мен әкімшілік елеулі тәртіптік жаза қолдануды көздейтін Академиялық адалдық қағидаттары бұзылған жағдайларда қарауға тартылады.

Кінәні анықтаған кезде, студенттер тыңдау процедурасы арқылы елеулі тәртіптік жазаларға шағымдана алады.

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

5. Академиялық адалдықты бұзудың түрлері мен деңгейлері

Плагиат - бұл басқа адамның жұмысының нәтижелерін қасақана немесе абайсызда иемдену, басқа адам толығымен немесе ішінара орындаған тапсырманы білім алушының жеке жұмысы ретінде ұсынылуы қамтиды. Плагиат сонымен қатар дереккөздерді тиісті түрде көрсетпей ақ басқа адамның жұмысын, идеясын, мәлімдемесін немесе пікірін ұсыну да қамтиды.

Плагиат орын алады, егер білім алушы:

- 1) тиісті дәйексөзсіз басқа адамның жазбаша жұмысынан бір немесе бірнеше сөйлемдерді тікелей көшірсе. Бұл ереже материалды интернеттен немесе басқа электрондық көздерден көшіруге де қатысты;
- 2) бастапқы дереккөзге сілтеме жасамай, сөздерді өзгертсе, бірақ сөйлемнің құрылымын көшірсе немесе дереккөзге сілтеме жасамай бір немесе бірнеше абзацтарды жақын мағынамен жазса немесе графиктерді, суреттерді, сызбаларды, схемаларды немесе басқа бейне/аудио материалдарды дереккөзді көрсетпей және/немесе автордың келісімінсіз пайдаланса;
- 3) кез-келген оқу тапсырмасында жалған немесе өзгертілген ақпаратты ұсынса, оған эксперимент үшін мәліметтерді ойлап табу, деректерді өзгерту, жоқ мақалаларға сілтемелер, ойдан шығарылған көздер және т. б. кіруі мүмкін;
- 4) басқа білім алушының толық немесе ішінара орындаған жұмысын тапсырса және оны өз жұмысы үшін берсе;
- 5) жұмысты жазу үшін жұмыстарды жазу бойынша арнайы сервистік қызметтерді, басқа білім алушылардың қызметтерін пайдаланса немесе шет тілінен аударманы пайдаланса және материалды өзінің өзіндік жұмысы ретінде берсе.

Автоплагиат - дереккөзді көрсетпей-ақ, бұрын жарияланған жеке материалды пайдалану; бұл өз шығармаларыңыздың кең дәйексөзі. Мәтінді қайта пайдалану жарияланымға ұсынылған қолжазбаларда немесе әртүрлі типтегі жарияланған мақалаларда, мысалы, зерттеу немесе шолуда болуы мүмкін. Егер екі немесе одан да көп мақалалар арасында маңызды сәйкестіктер анықталса, олардың себебін анықтап, және/немесе тиісті шаралар қабылдау қажет. Біріншіден, мәтінді қайта пайдалану көлемі маңызды. Бірнеше сөйлемдерді қайталау тұтас абзацтарды көшіруден айқын ерекшеленеді, ал қайталанудың үлкен көлемі нәтижелерді талқылаудан гөрі әдістерді жіктеуде ақталған. Егер автоплагиат шамалы болса, автордан мәтінді қайта жазуды және олар болмаған жағдайда бастапқы көзге сілтеме жасауды сұрау керек. Өзін-өзі плагиаттаудың айтарлықтай үлесі жарияланудан бас тартуға себеп болуы керек.

Көшіру университеттің имиджіне, сондай-ақ бүкіл қоғамға зиян келтіреді, адамның моральдық-этикалық құндылықтарын бұзады.

Көшіру орын алады, егер білім алушы:

- 1) емтихан материалдарына рұқсат етілмеген қолжетімділікті алса немесе қамтамасыз етсе;
- 2) емтихан кезінде оқытушының рұқсатынсыз шпаргалкаларды, ұялы телефондарды, кітаптарды, калькуляторларды немесе басқа да материалдарды/құрылғыларды пайдаланса;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

- 3) Басқа білім алушының рұқсатымен немесе онсыз емтихан парағынан көшірсе немесе басқа білім алушыға өзінің емтихан парағынан көшіруге мүмкіндік берсе;
- 4) тапсырмаларды орындау кезінде басқа білім алушылардың жұмысына кедергі жасаса немесе араласса;
- 5) емтиханды тапсыру мерзімін ұзарту немесе жазбаша жұмыс өтінімінде жалған себеп келтірсе;
- 6) емтихан уақыты аяқталған кезде де жұмысты жазуды жалғастырса;
- 7) емтихан өткізу кезінде сөйлесе;
- 8) басқа білім алушыдан ол үшін емтихан тапсырмасын немесе тест орындауды сұраса;
- 9) білім алушы емтиханда немесе кез келген бағаланатын тапсырмада әділетсіз артықшылық беретін кез келген басқа әрекетті жасаса;
- 10) жоғарыда көрсетілген қандай да бір іс-әрекеттердің жасалуына ықпал етсе және жәрдемдессе немесе осы іс-әрекеттерді ұйымдастырса.

Құжаттарды бұрмалау бұл саналы түрде білім алушы туралы кез-келген ақпаратты бұрмалауға әкелетін академиялық алдаудың бір түрі болып табылады.

Құжаттарды бұрмалау орын алады, егер білім алушы:

- 1) жалған өтініш, қаржылық көмек туралы өтініш немесе университетке берілетін кез келген басқа ресми құжаттарды ұсынса;
- 2) қатыспаған сабақтары, емтихандары, уақтылы орындалмаған жұмыстары үшін немесе басқа да себептер бойынша жасалған немесе жалған медициналық анықтама ұсынса;
- 3) жалған немесе заңсыз қайта жасалған студенттік билетті пайдаланса;
- 4) үлгерім ведомостарын немесе басқа да академиялық құжаттарды қолдан жасаса.

Әділетсіз артықшылық алу. Бұзушылық келесі жағдайларда орын алады:

- 5) емтихан материалдарын оқытушының өзі ашқанға дейін ұрлау, көшіру, тарату немесе өзге де жолмен қол жеткізу;
- 6) кітапхана материалдарын басқа білім алушылардың пайдалануына жол бермеу мақсатында оларды ұрлау, жою, бүлдіру немесе жасыру;
- 7) академиялық тапсырманы орындау кезінде бұған рұқсат алмай басқа адамдардан көмек алу;
- 8) материалдарда емтихан аяқталғаннан кейін оқытушыға қайтарылуға тиіс екендігі нақты көрсетілген жағдайларда, бұрын алынған емтихан материалдарын ұстап қалу, иелену, пайдалану немесе тарату;
- 9) басқа білім алушылардың академиялық жұмысына қасақана кедергі жасау немесе араласу;
- 10) басқа білім алушылардың академиялық жұмысына әділетсіз академиялық артықшылық жасау немесе алу мақсатында жүзеге асырылатын басқа да іс-әрекеттер;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

11) басқа білім алушылардың академиялық үлгерім көрсеткіштерін төмендету мақсатында басқа білім алушылардың өзге де жұмыс түрлерін бүлдіру, жою немесе зиян келтіру.

Екі рет тапсыру - мұғалімнің келісімінсіз бір жұмысты бірнеше рет бағалау үшін ұсыну.

Емтихандарды, тестілерді, диагностикалық тестілерді тапсыру, зертханалық жұмыстарды немесе басқа тапсырмаларды орындау кезінде академиялық пайда алу мақсатында өзіңізді **басқа адам етіп көрсету/өзіңізді басқа адамға ауыстыру**.

Білім алушы академиялық пайда алу мақсатында алдау жолымен емтихан материалдары, тест сұрақтары және басқа да материалдар сияқты құпия ақпаратқа, оның ішінде хакерлік әрекеттерді пайдалана отырып қол жеткізгенде **рұқсатсыз тарату** орын алады.

Деректерді рұқсатсыз тарату. Кодекстің ережелерін бұзу үшінші тұлғаларға алдын ала келісімсіз, құпия ақпаратты тарату немесе жариялау болып табылады. Құпия ақпаратқа жиналған және ортақ қол жетімділік болмаған жағдайда сақталатын академиялық ақпарат, деректер мен құжаттар кіреді.

Академиялық адалдық ережелерін бұзуға көмек көрсетудің өзі академиялық тұтастық қағидаларын бұзу ретінде қарастырылады және осы Кодекске бағынады. Мысалы, бұл бұзушылық білім алушы басқа білім алушыға басқа сабақта тапсырылған тапсырманы бергенде және тапсырманың бөліктерін көшіруге және оны өзінің жеке тапсырмасы ретінде тапсыруға рұқсат бергенде орын алады.

Басқа білім алушылармен немесе басқа тұлғалармен топта жұмысты арнайы рұқсатсыз дайындау - егер оқытушыдан тиісті жұмысты жұпта, топта және т. б. орындауға рұқсат болмаса, кез келген жұмысты орындау дербес жүзеге асырылады. Академиялық адалдықты бұзу түрлерінің осы тізбесі толық болып табылмайды және толықтырылуы мүмкін. Академиялық орынсыз мінез-құлық білім алушыға әділетсіз артықшылық беретін немесе басқа білім алушының нәтижелеріне әсер ететін кез-келген мінез-құлықты қамтиды.

Оқытушыны немесе жауапты адамды білім алушыларға параға сатып алу немесе параға сатып алу әрекеті - басқа білім алушылардың академиялық жұмысынан әділетсіз академиялық артықшылық жасау немесе алу мақсатында жүзеге асырылатын іс-әрекеттердің орнына материалдық игіліктерді беру;

6. Академиялық адалдық нормаларын бұзғаны үшін жауапкершілік нысандары.

Күндізгі және қашықтықтан оқыту жағдайында Академиялық адалдық нормаларын бұзғаны үшін тәртіптік жазалар үш санатқа бөлінеді.

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

6.1 1-Санаттағы академиялық бұзушылықтар және тәртіптік жазалар:

1-Санаттағы академиялық бұзушылықтар (елеусіз):

Бұл бұзушылықтар ағымдағы және аралық бақылауда тәжірибесіздіктің немесе академиялық принциптерді білмеу себебінен туындауы мүмкін және көбінесе бұзушылық жасаған білім алушы тарапынан арамдық пиғылдың салдары болып табылмайды: егер жұпта жұмыс істеуге рұқсат етілмеген жағдайда, кішігірім тапсырмаларды орындау кезінде басқа білім алушымен жұпта жұмыс істеу; тапсырманың шағын учаскесінде дереккөздерге сілтемелердің немесе тиісті сілтемелердің болмауы; дәйексөз мәтінге сілтеме жасамай идеяны немесе жалпы дәлелді пайдалану; алдыңғы бұзушылықтарсыз дәйексөздерді қате жіберіп алу. (Бұзушылықтардың тізбесі толық емес)

1-Санатты академиялық бұзушылықтар үшін тәртіптік жазалар

АҚ бұзылуының түрлері	Тәртіптік жазалар	Құжаттар
жұптасып жұмыс істеуге рұқсат болмаған жағдайда, шағын тапсырмаларды орындау кезінде басқа білім алушылармен жұптасып жұмыс істеу	Жазбаша ескерту; қосымша тапсырманы орындау; этика немесе академиялық адалдық бойынша жазбаша тапсырма немесе зерттеу жобасы;	Түсіндірме білім алушының; Анықталған бұзушылық актісі (бұзушылық фактісі бойынша қосымша 2 куәгердің қолымен оқытушы құрастырады: басшы
тапсырманың шағын бөлігінде сілтемелер немесе дереккөздерге тиісті сілтемелер болмауы	Жазбаша ескерту; Тапсырма үшін " 0 " нөл балл; қосымша тапсырманы орындау;	топтар мен оқу ісінің меңгерушісі); Қызметтік жазба (меңгерушіден құжаттар пакетімен (кафедра отырысының хаттамасы, анықталған бұзушылық актісі және білім алушының түсініктемесі); Білім алушының жеке ісіне енгізумен тәртіптік жазаға өкім;
берілген мәтінге сілтеме жасамай идеяны немесе жалпы дәлелді пайдалану	Жазбаша ескерту; Тапсырма үшін " 0 " нөл балл; қосымша тапсырманы орындау;	Маңызды: 1-санатты бұзу актілері бұзушылықтар бойынша жеке журналда тіркеледі. Әр мектептің / факультеттің өзіндік
алдыңғы бұзушылықтарсыз дәйексөздерде қате жіберіп алу	Жазбаша ескерту; қосымша тапсырманы орындау; этика немесе академиялық адалдық бойынша жазбаша тапсырма немесе зерттеу жобасы;	

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

шпаргалкаларды, ұялы телефондарды, компьютерлерді, кітаптарды, калькуляторлар мен басқа да материалдарды/ ағымдағы және аралық бақылау кезінде оқытушының рұқсатынсыз құралдарды пайдалану (тек күндізгі оқыту кезінде қолданылады); шпаргалкаларды, қосымша қойындыларды және интернет ресурстар пайдалану, емтихан уақытында қосымша ұялы телефондар, кітаптар, калькуляторлар (қашықтықтан тапсыру кезінде)	Тапсырма үшін " 0 " нөл балл	тіркеу журналы болуы керек!
--	------------------------------	-----------------------------

1-Санаттағы тәртіптік жазаларды оқытушы / кафедра ұсынуы мүмкін. Бір және одан да көп тармақтар бір бұзушылық үшін қолданылуы мүмкін.

6.2 2-Санаттағы академиялық бұзушылықтар және тәртіптік жазалар: 2-Санаттағы академиялық бұзушылықтар (Елеулі):

- 1) тәртіптік жазалардың бұрын қолданылуына қарамастан, 1-санат бойынша қайта бұзушылық;
- 2) дереккөзді көрсетпей, қалыпты шектерде тікелей дәйексөз келтіру немесе қайталау;
- 3) біреуден артық сабақ бойынша талаптарды қанағаттандыру мақсатында басқа жұмыстың көшірмесі немесе едәуір бөлігі болып табылатын жұмысты тапсыру;
- 4) деректерді немесе түсіндірме материалдарды зертханалық есептер үшін жұмыс көздерін немесе қатысушыларын тиісінше көрсетпей пайдалану;
- 5) тапсырмаларды немесе Жобаны орындайтын басқа тұлғаларды көрсету тәртібін сақтамау, мысалы, зерттеулерге, статистикалық талдауға, компьютерлік бағдарламалауға, деректер жинауға, жазбаша жұмыстарға көмек көрсету кезінде, егер мұндай көмек тапсырманың ажырамас бөлігі болып табылса;
- 6) емтихан өткізу кезінде басқа білім алушының емтихан парағынан көшіріп алуы, әңгімелесу немесе емтихан уақыты аяқталғаннан кейін жұмысты жалғастыруы (тек күндізгі оқу кезінде пайдаланылады);
- 7) оқытушының/емтихан алушының/проктордың рұқсатынсыз емтихан кезінде шпаргалкаларды, ұялы телефондарды, компьютерлерді, кітаптарды, калькуляторларды және басқа да материалдарды/құрылғыларды пайдалану (тек күндізгі оқу кезінде пайдаланылады);
- 8) емтихан кезінде (емтиханды қашықтықтан тапсыру кезінде) шпаргалкаларды, қосымша қойындыларды пайдалану және интернет ресурстарды, қосымша ұялы телефондарды, кітаптарды, калькуляторларды пайдалану;
- 9) емтихан кезінде көшіруге ықпал ету;
- 10) емтихан кезінде үшінші тұлғаларды көмекке тарту;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

- 11) жазбаша жұмыстардағы плагиат: эссе, рефераттар, презентациялар жазуда бакалавриатта және интернатурада 40% - ға дейін, резидентурада 35% - ға дейін, магистратурада 30% - ға дейін, докторантурада 25% - ға дейін;
- 12) бакалавриатта дипломдық жұмыстарды 30% - дан (түпнұсқалықтың 70% - ы), магистратурада диссертациялық жұмыстарды 25% - дан (түпнұсқалықтың 75% - ы), докторантурада диссертациялық жұмыстарды 15% - дан (түпнұсқалықтың 85% - ы) артық жазған кезде плагиат
- 13) ААЖ "Сириус" жеке логині мен паролін үшінші тұлғаларға беру, жарияланған немесе резервтік материалдарды жою немесе бүлдіру немесе басқа білім алушылардың материалға кіруіне өзге де кедергі келтіру;
- 14) тапсырманы сәтті орындаудың алдын алуға бағытталған басқа білім алушының жұмысының бұзылуы;

2-Санаттағы академиялық бұзушылықтар үшін тәртіптік жазалар:

АҚ бұзылуының түрлері	Тәртіптік жазалар	Құжаттар
2 санаттағы барлық бұзушылықтар	Сөгіс; жұмыс нәтижелерін жою арқылы пән бойынша "қанағаттанарлықсыз" баға.	Білім алушының түсініктемесі; Анықталған бұзушылық актісі; Академиялық адалдықты бұзу жөніндегі комиссияның хаттамасы; Білім алушының жеке ісіне енгізумен тәртіптік жазаға өкім; Маңызды: 2 және 3 санаттағы бұзушылықтар актілері Заң бөлімінде комплаенс-офицер жауапкершілігімен тіркеледі

Ескерту: Апелляциялық комиссияға шағым беру кезінде жасалған Академиялық адалдық саясатының кез келген бұзушылығы, сондай-ақ 2-санатты қосымша бұзушылық ретінде қарастырылады.

6.3 3-Санаттағы академиялық бұзушылықтар және тәртіптік жазалар: 3-Санаттағы академиялық бұзушылықтар (өрескел):

- 1) тәртіптік жазалардың бұрын қолданылуына қарамастан, 2-санат бойынша қайта бұзушылық;
- 2) қандай да бір оқу тапсырмасын, емтиханды, курстық жұмысты, магистрлік немесе докторлық диссертацияны, ғылыми мақаланы, баяндаманы немесе кез келген басқа жазбаша жұмысты өз жұмысы ретінде ұсыну;
- 3) қолдан жасалған немесе әдейі бұрмаланған материалдарды беру арқылы деректерді қолдан жасау немесе бұрмалау;
- 4) бағалау ведомосін немесе бағалары бар басқа да құжаттарды қолдан жасау, оқытушыдан немесе емтихан алушыдан емтихан материалдарын ұрлау/суретке түсіру, ұрланған емтихан материалдарын, оның ішінде хакерлік әрекеттерді пайдалана отырып сатып алу;
- 5) емтихан тапсыру үшін өзін басқа адаммен ауыстыру немесе басқа адам үшін емтихан тапсыру;
- 6) емтихан кезеңіне дейін рұқсат етілмеген көздерден емтихан материалдарының көшірмелерін сатып алу немесе тарату;
- 7) емтихан кезінде санкцияланбаған ақпарат алмасу әдістерін әзірлеу мақсатында білім алушылардың емтихан алдында сөз байласуы;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

- 8) Осы бөлімде санамаланған әрекеттердің кез келгенін жасау мақсатында сөз байласуды немесе жасауды ұйымдастыру;
- 9) комиссияның шешімі бойынша маңыздылықтың ең жоғары дәрежесіне жататын кез келген басқа Академиялық адалдық актісі.

3-Санаттағы академиялық бұзушылықтар үшін тәртіптік жаза: шешім қабылданған сәттен бастап 5 (бес) күн ішінде университеттен шығару.

7. Академиялық адалсыздық жағдайларын қарау рәсімі.

1-Санаттағы тәртіптік жазаларды қарау және қолдану рәсімі

- 1) Оқытушы кафедра меңгерушісінің және топ старостасының міндетті қатысуымен бұзушылық жасаған білім алушылармен кездесуге тиіс. Бұзушылықтың бар екендігі расталған жағдайда анықталған бұзушылық актісі ресімделеді және актіге бұзушылықты анықтаған оқытушы, кафедра меңгерушісі, топ старостасы, сондай-ақ бұзушылық жасаған студент қол қояды. Актіге білім алушының жазбаша түсініктемесі қоса беріледі;
- 2) Жазбаша түсініктеме беруден бас тарту немесе жалтару тәртіптік жазалау шарасын қолдануға кедергі болып табылмайды.
- 3) Оқытушы анықталған бұзушылық актісін кафедра меңгерушісіне сол күні жіберуі тиіс. Кафедра меңгерушісі мәселені кафедра отырысының қарауына шығарады, онда білім алушыға қатысты тәртіптік жаза қолдану туралы шешім келесі күннен кешіктірілмей қабылданады немесе қабылданбайды. Бұдан әрі құжаттардың барлық түпнұсқалары (кафедра отырысының хаттамасы, анықталған бұзушылық актісі және білім алушының түсініктемесі) анықталған бұзушылық актісінен кейін 2 күн ішінде тиісті деканатқа беріледі (көшірмелері кафедрада қалады).
- 4) 1-Санаттағы тәртіптік жаза қолданылғаннан кейін білім алушы 48 сағат ішінде тәртіптік жаза қолдану туралы шешімге дау айту мақсатында апелляциялық комиссия төрағасының атына өтініш беруге құқылы.

Тәртіптік жазаларды қарау және қолдану рәсімі 2 санат

- 1) Оқытушы/проктор анықталған бұзушылық туралы акт жасайды, оған кемінде екі куәгер қол қояды (мысалы, тестілеу орталығының қызметкері, екінші кезекші прокурор, оқытушы, деканат қызметкері, студент куә және т.б.), сондай-ақ құқық бұзушылық жасаған студент. Егер бұзушылық фактісі емтихан күні емес анықталса, онда бұзушылықты анықтаған қызметкер хаттама жасайды. Білім алушыдан Академиялық адалдық нормаларын бұзу бойынша түсініктеме алу үшін материалдар тиісті мектептің деканатына беріледі. Одан әрі, актілер, түсініктемелер, қызметтік жазбалар, егер бар болса, 2-санаттағы Академиялық адалдық нормаларын бұзу жөніндегі комиссияға беріледі.
- 2) Проректордың бұйрығымен 2-санаттағы академиялық адалдықты бұзушылықтар туралы істерді қарау үшін жазғы семестрді ескере отырып, бір оқу жылына 2-санаттағы бұзушылықтар бойынша комиссия құрылады.
- 3) Комиссия кемінде 7 адамнан - ӘБҚ және деканат, ПОҚ және білім алушының өкілдерінен тұрады. Комиссия хатшысының дауыс беру құқығы бар.
- 4) Комиссия 5 күн ішінде істі қарап, академиялық адалдықтың бұзылуының орын

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

алғанын анықтайды және егер бұзушылық фактісі дәлелденсе, тиісті тәртіптік жаза қолданады, ол туралы шешім шығарылады және хаттамадан деканатқа үзінді жіберіледі және білім алушыға беріледі. Қабылданған шешіммен келіспеген жағдайда білім алушы істі қайта қарау талабымен апелляциялық комиссияға 48 сағаттан кешіктірмей өтініш беруге құқылы. Комиссия отырысынан кейін 48 сағат өткен соң, Егер білім алушы апелляция құқығын пайдаланбаса, декан 2-санатты тәртіптік жаза туралы өкім дайындайды. Өкімнің көшірмесі білім алушыға, оқытушыға/прокторға тапсырылуы қажет.

7. 1.3-санаттағы тәртіптік жазаларды қарау және қолдану рәсімі

- 1) Анықталған бұзушылық актісін ресімдеудің бастамашысы тиісті материалдарды дайындап, деканатқа беруі тиіс, ол өз кезегінде білім алушыдан жазбаша түсініктеме сұратады, содан кейін құжаттар 3-санаттағы комиссияға жіберіледі. Комиссия білім алушыдан жазбаша түсініктеме талап етуі тиіс.
- 2) Комиссия қажет болған жағдайда қауіпсіздік бөліміне осы іс бойынша одан әрі тергеу жүргізуді тапсыра алады.
- 3) Академиялық адалдықты бұзған білім алушылар бұзушылық фактісін қарау туралы хабардар етілуге тиіс.
- 4) 3-санатты бұзушылықтар бойынша Комиссия жазғы семестрді ескере отырып, бір оқу жылына (академиялық блок бойынша) Проректордың бұйрығымен құрылады.¹
- 5) 3-санатты бұзушылықтар бойынша Комиссия 25 (жиырма бес) күннен кешіктірмей бұзушылық фактісін талдайды және ұсынылған материалдарды қарағаннан кейін академиялық адалдықты бұзған тұлғаларға қатысты тәртіптік жаза қолдануды ұсынады. Шешім хаттамамен ресімделеді.
- 6) 3-санаттағы тәртіптік жазаны қолдану ұсынылған жағдайда, білім алушы жаза қолдану туралы хаттамадан үзінді көшірмені алған сәттен бастап 10 (он) күн ішінде апелляциялық комиссия төрағасының атына апелляция беруге құқылы. Апелляциялық комиссия апелляция берілген іс бойынша түпкілікті шешім қабылдайды. Апелляция жөніндегі комиссияның қорытынды шешімін қарау кезеңінде білім алушы сабаққа жіберілуі және баға алуы мүмкін.
- 7) Төрағаның атына берілген апелляциядан бас тартылған жағдайда апелляцияны қарау кезеңінде орындалған кез келген жұмыс Білім алушының транскриптіне енгізілмейді. Деканат тиісті жаза қолдану туралы тиісті бұйрық дайындауы тиіс.

7.1. Апелляция

- 1) Білім алушыларға академиялық адалдықты бұзу жөніндегі апелляциялық комиссия (университет бойынша бірыңғай) жазғы семестрді ескере отырып, бір оқу жылына ректордың аппараты басшысының бұйрығымен академиялық адалдықты бұзу туралы істерді қарау үшін құрылады.
- 2) Комиссия апелляциялық комиссияның төрағасынан, құрылымдық бөлімшелердің бес өкілінен және студенттерден (ӘБК және деканат қызметкерлерінен, ПОҚ және білім алушыдан) тұрады, олардың екеуі

¹ Академиялық кеңестің шешімі негізінде 31.10.2022 ж. № 1 хаттамадан үзінді

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

комиссияның тұрақты мүшелері, біреуі – уақытша және комиссия хатшысы болып табылады. (Апелляциялық комиссия мүшесінің өзі бұрын хабарлаған бұзушылық туралы істі қарау кезінде дауыс беру құқығы жоқ. Сондықтан мұндай жағдайларда, сондай-ақ тұрақты мүшелердің біреуі болмаған жағдайда, Комиссияның уақытша мүшесі тартылады). Комиссия хатшысы апелляциялық комиссияның басқа мүшелері сияқты дауыс беруге құқылы.

- 3) Апелляциялық комиссия академиялық адалдықты бұзушылықтар туралы істерді қарау күнін белгілейді және білім алушының өтініші келіп түскеннен кейін 10 күн ішінде отырыс өткізеді. (Апелляцияға берілетін студенттер апелляциялық комиссия отырыстарын өткізу уақыты туралы нақты ақпарат алу үшін деканатқа жүгінуі тиіс).

7.2. Апелляцияға беру

- 1) Студент 1 және 2 - санатты бұзу туралы комиссия шешімінен кейін 48 сағат ішінде, ал 3-санатты бұзу туралы комиссия шешімінен кейін 10 (он) күнтізбелік күн ішінде апелляцияға беруге құқылы.
- 2) апелляцияны қарау мерзімі - тәртіптік жаза қолдану туралы комиссия шешім қабылдаған күннен бастап күнтізбелік 10 (он) күн. ЕСКЕРТУ: Студент нақтылаған мына жағдайларда ғана апелляцияға беру мүмкін болады:
- 3) Академиялық адалдық актісі болған жоқ немесе оқытушы сипаттаған бұзушылық Академиялық адалдық актісінің анықтамасына сәйкес келмейді.
- 4) Ұсынылған материалдарда көрсетілген академиялық адалсыздық актісі шын мәнінде орын алған, бірақ бұзушылық санаты дұрыс анықталмаса.
- 5) Мәлімделген Академиялық адалсыздық актісі орын алған және бұзушылық санаты дұрыс анықталған, бірақ оқытушы тағайындаған жаза сәйкес келмесе
Кез келген басқа себептер бойынша берілген ешқандай өзге апелляцияларды апелляциялық комиссия қарамайды. Тағайындалған отырыс өткізілгенге дейін комиссия төрағасы берілген өтініштерді қарайтын болады және егер олар жоғарыда көрсетілген талаптардың ешқайсысына сәйкес келмесе, оларды қараудан өз қалауы бойынша бас тарта алады.

7.3. Апелляцияларды қарау

- 1) Апелляцияларды қарау басталғанға дейін комиссия төрағасы студенттерге апелляция апелляциялық комиссияға Академиялық адалдық актісі іс жүзінде жасалды ма, оны бұзушылықтардың қандай санатына жатқызу керек және апелляциялық комиссияның қандай жазасы оған сәйкес келуі керек екендігі туралы шешім құқығын беретінін еске салады. Демек, студенттің көп немесе аз ауыр жаза алатынына кепілдік жоқ. Егер апелляциялық комиссия Академиялық адалдық актісі орын алғанын және бұзушылық бұрын анықталғаннан гөрі жоғары санатқа жатқызылуы керек немесе бұл бұзушылық неғұрлым қатаң жазаға лайық деп тапса, оқушыға жаза күшейтілуі мүмкін.
- 2) Апелляция кезінде жасалған кез-келген арамдық әрекеттер академиялық адалдықтың қосымша актілері ретінде қарастырылады және әдетте тиісті санаттағы бұзушылықтарға теңестіріледі.
- 3) 1 және 2-санаттағы бұзушылықтар бойынша апелляция кезінде комиссия төрағасы студенттерге апелляция беру шешімінен бас тартуға мүмкіндік береді. Егер студент өзінің апелляциясын кері қайтарып алудан бас тартса (немесе 3-

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

санатты бұзған жағдайда), комиссия төрағасы апелляцияны қарау жөніндегі отырысты бастайды, содан кейін студент өз шешімін кері қайтара алмайды.

- 4) Апелляциялық комиссия осы іс бойынша тыңдауға кіріседі. Комиссия төрағасы оқытушыдан немесе анықталған бұзушылық актісін ресімдеу бастамашысынан ол Академиялық адалдық актісі орын алды деп санайтын негіздемелерді және осы бұзушылықты 1, 2 немесе 3-санаттарға жатқызу үшін негіздемелерді ұсынуды сұрайды. Комиссия сондай-ақ кез келген дәлелдемелерді қайта қарауды сұрай алады және жағдайларды түсіндіру үшін анықталған бұзушылық актісін ресімдеудің оқытушысына/бастамашысына қосымша сұрақтар қоя алады.
- 5) Содан кейін комиссия төрағасы студентке апелляциялық комиссияға өтініш беруге негіз болған себептер туралы сұрақ қояды. Осыдан кейін комиссия мүшелері тараптардың біріне де, екі тарапқа да қосымша сұрақтар қоя алады.
- 6) Жағдайды талқылағаннан кейін студент пен оқытушы мәжіліс залынан кетуі керек, ал комиссия мүшелері жағдайды талқылап, дауыс беру арқылы шешім қабылдайды.
- 7) Стандартты жағдайларда комиссия дауыс берудің үш кезеңін былайша өткізеді:

1 кезең-Оқытушы мәлімдеген Академиялық адалдық актісі орын алды ма деген мәселені шешуден тұрады. (Егер студент өзінің академиялық адалдық актісін жасаудан бас тартпаса, онда осы тармақ бойынша дауыс беру формальдылық болып табылады және өткізілмеуі мүмкін).

Егер көпшілік "жоқ" деп дауыс берсе, студент пен оқытушыға жазаның тағайындалмағаны және студенттің жеке ісінде тіркелген бұзушылықтардың саны азаятыны туралы хабарланады. Бұл шешім жазаны іс жүзінде нөлге дейін төмендететіндіктен, дауыс берудің екінші кезеңін өткізудің қажеті жоқ және комиссия бірден дауыс берудің үшінші кезеңіне өтеді.

Егер көпшілік "ИӘ" деп дауыс берсе, комиссия дереу дауыс берудің екінші кезеңіне өтеді.

2 кезең-мәселені шешуден тұрады: бастапқы жазаны қалдыру немесе өзгерту (бұрын тағайындалған). (Егер студент бұзушылық санаты мен жаза түріне жүгінбесе, онда дауыс берудің бұл кезеңін өткізіп жіберуге болады).

Егер көпшілік "қалдыру" туралы дауыс берсе, студент пен оқытушы бұл шешім туралы хабардар болады және студенттің жеке ісіндегі жазба өзгеріссіз қалады.

Егер көпшілік "өзгертуге" дауыс берсе, комиссия тиісті жаза тағайындау бойынша талқылау мен дауыс беруді өткізеді 3. (Қажет болса, комиссия осы кезеңде жазаны көбейте алады).

Кез келген жағдайда осы тармақ бойынша талқылау және түпкілікті дауыс беру Комиссия төрағасының бақылауымен жүргізіледі, нәтижелері студентке және оқытушыға хабарланады және қажет болған жағдайда студенттің жеке ісіндегі жазба Комиссия шешіміне сәйкес өзгертіледі.

3 кезең-мәселені шешу: істі тыңдау кезінде Академиялық адалдық актісі орын алды ма? Егер көпшілік "жоқ" деп дауыс берсе, іс жабылады.

Егер көпшілік " ИӘ "деп дауыс берсе, онда оқытушы мен студент комиссияның

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

шешімі туралы хабардар болады, ал апелляция рәсімі кезінде орын алған арам әрекеттер немесе айғақтар студенттің жеке ісіне, әдетте, 2-санаттағы қосымша Академиялық адалдық актілері ретінде енгізіледі. ЕСКЕРТУ: апелляция барысында тіркелген Академиялық адалдық актілері, әдетте, 2-санатты бұзушылықтар ретінде қарастырылады, егер студент апелляция барысында қосымша Академиялық адалдық актілерін жасаған жағдайда, тіпті бұзушылық туралы есеп 1-санаттағы бұзушылықтарға қатысты болса да, студент пән бойынша "қанағаттанарлықсыз" баға қою арқылы жазаланады. Егер апелляция 2-санатты бұзуға қатысты болса, онда 2-санатты бұзу одан әрі тәртіптік шараларды қолдану үшін ескерілетін бірнеше рет бұзушылықтардың жалпы санына енгізіледі.

8. Білім алушылардың академиялық адалдық қағидаттарын сақтаудағы жауапкершілігі

Әрбір білім алушы университет қоғамдастығының мүшесі ретінде мынадай ұсынымдарды ұстануы қажет:

- 1) Кез-келген жағдайда адал болу.
- 2) Басқаларға қатысты өзін адал ұстау, тәртіпті бұзбау және басқа білім алушыларға алдау немесе басқаша жолмен әділетсіз артықшылық іздемеу.
- 3) Университеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатын және білім беру процесіне қатысты сыбайлас жемқорлыққа қарсы ішкі нормативтік құжаттар жиынтығын білу.
- 4) Академиялық бұзушылықтардың алдын алу және олардан аулақ болу және өзі куә болған бұзушылық актілері туралы хабарлау.
- 5) Плагиаттың не екенін біліп, оны болдырмау үшін шаралар қолданыңыз. Басқа адамның сөздерін немесе идеяларын қолданған кезде, тіпті өз сөзіңізбен жазылған болса да, сіз оның көзін көрсетуіңіз керек. Егер сіз басқа адамдардың ойлары мен идеяларын қолданғанына сенімді болмасаңыз, оларға тапсырма берген мұғаліммен кеңесу керек.
- 6) Ережені білу - "білмеу жауапкершіліктен босатпайды". Академиялық адалдық нормаларын бұзған тұлғалар университеттен шығарылғанға дейін тәртіптік жауапкершілікке тартылады.

Білім алушылардың құқықтары мен міндеттері:

Білім алушылардың құқығы бар:

- оқу процесінде өз пікірін еркін білдіруге;
- осы Кодексті бұзды деп негізсіз айыптаудан қорғауға және дәлелдемелер ұсынуға;

Білім алушылар міндетті:

- осы Кодекстің мәтінімен танысуға және оны бұзудың салдарларын білуге;
- Академиялық адалдық нормаларын қатаң сақтауға;
- авторын, шығарманың атауын және бетін көрсете отырып, біреудің сөзі мен ойын жеткізу әдісін қолдануға;
- зерттеу жұмысының, эссенің, жазбаша жұмыстың соңында пайдаланылған әдебиеттер тізімін көрсетуге;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

- нақты және сенімді ақпарат көздерін пайдалануға;
- басқа білім алушыларға өзіндік орындалған бақылау жұмыстарын ұсынбауға;
- зияткерлік меншікті пайдалануға қатысты негізгі қағидаттарды құрметтеуге және сақтауға ;
- жұмыстың кез келген түрінде, ауызша және жазбаша түрде, ағымдағы және қорытынды бағалауда этикалық ережелер мен қағидаларды сақтауға;
- емтихандарда шпаргалкаларды, ұялы телефондарды, ақпарат және байланыс берудің электрондық құралдарын және т. б. пайдаланбауға.
- Академиялық адалсыздық көрсеткені үшін жауапкершілік туралы білуге және білім алушыға осы Кодекс шеңберінде шаралар қолданылатынына дайын болуға.

9. Академиялық адалдық принциптерін бұзғаны үшін қызметкерлердің, оқытушылардың және ғылыми қызметкерлердің жауапкершілігі.

ПОҚ, ғылыми қызметкерлер және университет қызметкерлері Академиялық адалсыздық көріністерін анықтауға, алдын алуға жауап береді. Білім беру процесіне қатысушылар Академиялық адалдық қағидаларын бұзғаны үшін моральдық жауапкершілік көтеретіндерін есте ұстаулары керек.

Университеттің ПОҚ, ғылыми жұмысшылары мен қызметкерлері міндетті:

- 1) білім алушылардың назарына ағымдағы және межелік бақылау жүргізу нысандары, бағалау өлшемшарттары туралы ақпаратты пәндердің силлабустарында көрсетуге және жеткізуге;
- 2) бағалаудың валидті әдістерін қолдану;
- 3) электрондық журналды толтыру үшін жауапты болуға, күн сайын үлгерім мен сабаққа қатысуды ағымдағы бақылау нәтижелерін енгізуге;
- 4) білім алушылардың емтиханға дайындалу мақсатында жаттығу тесттеріне, жазбаша және ауызша емтихан сұрақтарының тізіміне (жауаптарсыз) қол жеткізуін қамтамасыз етуге;
- 5) білім алушыларды олардың жұмыстары тиісті бағдарламалық қамтамасыз етудің көмегімен плагиаттың болуына тексерілетіні туралы хабардар етуге;
- 6) білім алушыларды пән бойынша нақты және сенімді білім көздерін таңдауда оқытуға және қолдау көрсетуге;
- 7) сілтемелерді, пайдаланылған әдебиеттер тізімін, басқа адамдардың сөздері мен ойларын ресімдеу тәсілдеріне үйретуге;
- 8) орындалатын жұмыстың барлық қатысушыларының авторлығын көрсете отырып, қызметтің жобалық түрлерін қағаз, электрондық, цифрлық жеткізгіштерде ресімдеу тәсілдеріне үйретуге;
- 9) академиялық адалдықты сақтау мәселелері бойынша білім алушылармен олардың бақылау іс-шараларын орындау алдында түсіндіру жұмыстарын жүргізуге;
- 10) осы Кодексте белгіленген талаптарды бұзудың кез келген мүмкіндігіне кедергі келтіруге;
- 11) осы Кодекстің бұзылуының әрбір жағдайын қатаң есепке алуға;

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3
			26 беттің 2 беті

- 12) Кодекс бұзылған әрбір жағдай туралы университет басшылығына (ректор, проректорлар), мектеп/факультет (декан, деканның орынбасары) және ата-аналарға немесе өзге де заңды өкілдерге хабарлауға;
- 13) өз жұмысының тәжірибесіне академиялық адалдық қағидаттарын енгізуге ықпал етуге;
- 14) білім алушылардың этикаға және тұрақты дамуына негізделген зияткерлік және адамгершілік оқуы үшін жағдайлар жасауға;
- 15) Қазақстан Республикасының аумағында, сондай-ақ әлемдік қоғамдастықта қолданылатын авторлық құқықтарды қорғау туралы нормативтік құжаттарды зерделеуге;
- 16) академиялық адалдықты қолдауға қатысты мәселелер бойынша семинарлар мен практикалық сабақтарға қатысуға.
- 17) білім алушы тұлғаға адал ниетпен жасалған хабарламалар үшін немесе университеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатын нақты немесе болжамды бұзушылықтардың бар екендігі туралы шынайы сенімділігімен байланысты немесе сыбайлас жемқорлық әрекеттеріне қатысудан бас тартқаны үшін репрессияларға, кемсітушілікке немесе Ықпал етудің тәртіптік шараларына ұшырамайтынына кепілдік беруге міндетті.

10. Қосымша университеттегі ғылыми дәйексөз алу ережелері

Кез-келген ғылыми жұмыстың міндетті компоненті - ғылыми дәйексөз. Ғылыми еңбектерде материалдар немесе жеке нәтижелер алынған дереккөздерге немесе жұмыс зерттеуге арналған проблемалар, міндеттер, мәселелер әзірленетін идеялар мен тұжырымдарға сілтемелер берілген. Мұндай сілтемелер тиісті дереккөздерді табуға, дәйексөз дұрыстығын тексеруге, осы дереккөздер (оның мазмұны, тілі, көлемі) туралы қажетті ақпаратты алуға мүмкіндік береді.

Ғылыми жұмыстарда библиографиялық сілтемелерді пайдалану міндетті және келесі жағдайларда қолданылады:

- мәтін үзінділерін, формулаларды, кестелерді, иллюстрацияларды дәйексөз ету кезінде;
- ережелерді, формулаларды, кестелерді, иллюстрацияларды және т. б. дәйексөз түрінде емес қарыз алу кезінде;
- біреудің мәтінінің фрагментін қайталап, негізсіз сөзбе-сөз көбейту кезінде;
- мәтіндегі басқа жарияланымдардың мазмұнын талдау кезінде;
- қажет болған жағдайда оқырманды, талқыланатын материал толығырақ берілген, басқа жарияланымдарға жіберу.

Сілтеменің болмауы авторлық құқықты бұзуды білдіреді, ал дұрыс жасалмаған сілтеме үлкен қателік ретінде қарастырылады. Пайдаланылған әдебиеттер тізімінде көрсетілген барлық дереккөздерге мақала мәтінінде міндетті түрде нұсқаулар берілуі тиіс.

Жұмыс мәтінінде әдебиеттер тізімінде көрсетілмеген дәйексөздер мен сілтемелердің пайда болуы және керісінше, жұмыс мәтінінде сілтемелер жоқ әдебиеттер тізімінде дереккөздердің пайда болуы өрескел қателік болып табылады.

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

Жұмыстың библиографиялық аппаратын бағалау кезінде сілтеме жасалған дереккөздердің сапасына назар аударылады. Жұмыста келтірілген дереккөздерге қойылатын негізгі талаптар - олардың беделі және зерттелетін тақырыпқа сәйкестігі. Ең жаңа ғылыми мақалалар мен монографиялар (соның ішінде шетелдік) ғылыми жұмыстар үшін ең беделді ақпарат көзі болып табылады. Осы дереккөздерге сілтеме жасау кезінде авторлардың ғылыми біліктілігіне, сондай-ақ мақала жарияланған журналдың беделіне назар аудару керек.

Назар аударыңыз!

- Егер сол материал бірнеше рет қайта шығарылса, онда оның соңғы басылымына сілтеме жасау керек. Бұрынғы басылымдарға оларда соңғы басылымдарға енгізілмеген қажетті материал болған жағдайларда ғана сілтеме жасауға болады.
- Оқу және анықтамалық басылымдардың ғылыми жұмыстарындағы дәйексөздер шектеулі болуы керек. Танымал басылымдарға, сондай-ақ авторлығын анықтау мүмкін емес материалдарға, тіпті олардағы ақпарат ғылыми жұмыс тақырыбына сәйкес келсе де, сілтемелерден аулақ болу керек.
- Библиографиялық дереккөздің сапасы мен беделін оның тақырыбымен, автор мен басылым туралы ақпаратпен, сондай-ақ мәтінді жазу стилі мен дизайнымен анықтауға болады.
- Интернет желісінде орналастырылған материалдарға, егер олар дәстүрлі басылымдарда қолжетімді болса, сілтеме жасау ұсынылмайды.
- Ғылыми жұмыста библиографиялық дереккөзге сілтеме жасау жұмыстың авторы осы басылыммен жеке танысқанын және қажет болған жағдайда осы дереккөздің мазмұны туралы ғылыми пікірталасты (ғылыми жұмысты қорғау кезінде) қолдай алатындығын білдіреді.
- Ғылыми жұмыста теориялық ережелерді, идеяларды, дәлелдемелерді, басқа авторлардың зерттеу нәтижелерін пайдаланған кезде авторларға сілтемелер және келтірілген ақпарат көздері ұсынылуы қажет.
- Басқа авторлардың жұмыстарынан графикалық материалдарды (кестелер, схемалар, суреттер, фотосуреттер және т. б.), сондай-ақ эксперименттік деректерді (оның ішінде бастапқы өңделмеген материалдарды) қарызға алған кезде ақпарат көзіне сілтеме қажет!
- Ғылыми жұмысты жазу кезінде оқырманның назарын әдеби дереккөздердің үлкен бөлігіне аудару қажет болған жағдайлар болады, олардың көптігіне байланысты жұмыста сілтеме жасау мүмкін емес. Мұндай жағдайлар жұмыс мәтінінде бөлек қарастырылған, тақырып бойынша ең жаңа немесе ең танымал жұмыстарға сілтеме берілген, ал егер қаласаңыз, оқырманға басқа дереккөздерді өз бетінше қарауға кеңес беріледі.

Ғылыми жұмыста басқа авторлардың жұмыстарына сілтемелерді сауатты рәсімдеу үшін сіз келесі ережелер мен ұсыныстарды орындауыңыз керек:

- 1) Басқа авторларға сілтеме жасау кезінде автордың тегін ғана емес, аты-жөнін де көрсету керек. Бұл ұсыныс оқу және ғылыми әдебиеттерде жиі еленбейді, сондықтан сіз авторларға сілтемелерді бас әріптерді көрсетпей таба аласыз. Егер студенттік жұмыста автор екінші дереккөзге сілтеме жасаса, онда оның

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

аты-жөні көрсетілмеген, автор туралы ақпаратты екінші дереккөздің сілтемелер тізімінен табуға немесе басқа дереккөздерден табуға болады (мысалы, Интернетте).

- 2) Ғылыми мәтіндерде дәйексөз келтірілген авторлардың аты-жөнін одан кейін емес, тегінің алдында көрсету әдетке айналған.
- 3) Жұмыста басқа авторларға сілтеме жасай отырып, келтірілген автордың жынысына және оның фамилиясының сауатты септелуіне назар аудару керек (тіпті оқу басылымдарында да фамилиялардың дұрыс қолданылмауымен байланысты қателер жиі кездеседі).
- 4) Дәйексөз кезінде келтірілген автордың аты-жөнімен шатастырылмағанына және фамилиясын өзгерткен немесе бүркеншік ат алған зерттеушінің екі рет дәйексөз келтірмегеніне көз жеткізіңіз.
- 5) Көбінесе қателіктер әйел - ғалымдардың еңбектерінде айтылған кезде жасалады, олардың тегі мен аты - жөні жыныстық қатынас туралы қорытынды жасауға мүмкіндік бермейді.
- 6) Ғылыми еңбектерде дәйексөздің ең көп таралған түрі - жанама дәйексөз немесе парафраз.

Парафраз - дәйексөз көзіне міндетті түрде сілтеме жасай отырып, өз сөзіңізбен дәйексөзді (әдетте кішкене үзінді) қайталау. Ақпаратты өз сөзімен баяндау кезінде мәтіннің бастапқы мағынасын бұрмалауға жол берілмейді.

Дереккөзге сілтеме жасамай немесе тырнақшасыз сөзбе-сөз көшіріп алу кезінде мәтін плагиат болып табылады.

Ғылыми жұмыста парафразды қолдану келесі жағдайларда қажет:

- тікелей дәйексөздеу үшін түпнұсқа дәйексөзі тым көлемді;
- бірнеше дереккөздерге бір уақытта сілтеме жасау кезінде жалпыланған ақпаратты ұсыну қажет;
- жұмыста сілтеме берілген теориялық тұжырымдаманың немесе процедураның мазмұнын және зерттеу нәтижелерін қысқаша баяндау қажет.

Парафразды студент сөзбе-сөз аударманың сапасына сенімді болмаған кезде шет тіліндегі жұмыстарға сілтеме жасау кезінде қолдану ұсынылады.

Өзіңіздің дәлелдеріңізді беделді дереккөзге сілтеме жасау үшін немесе белгілі бір баспа жұмысын сыни талдау үшін дәйексөздер беру керек. Академиялық этикет дәйексөз мәтінді дәл көшіруді талап етеді, өйткені үзінділерді аздап қысқарту автордың оған салған мағынасын бұрмалауы мүмкін.

Дәйексөзге қойылатын жалпы талаптар

- 1) Дәйексөздің мәтіні тырнақшадан тұрады және авторлық жазудың ерекшеліктерін сақтай отырып, дереккөзде берілген грамматикалық түрде беріледі.
- 2) Дәйексөз дәйексөз мәтіні еркін қысқартылмай және автордың ой-пікірін бұрмаламай, толық болуы керек.
- 3) Дәйексөз алу кезінде әрбір дәйексөз дереккөзге сілтемемен қоса берілуі тиіс, оның библиографиялық сипаттамасы пайдаланылған дереккөздердің тізімін ресімдеуге қойылатын талаптарға сәйкес келтіріледі.

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

Назар аударыңыз!

- Параграфтарды дәйексөзден бастауға, сондай-ақ бір дәйексөзді екіншісінен кейін бірден қоюға кеңес берілмейді.
- Авторлығы тексерілмеген немесе жалпыға бірдей танылған немесе жалған мәлімдемелер бар дәйексөздерден аулақ болу керек.

Осылайша, ғылыми жұмыстарды дайындау кезінде ақпараттың бастапқы көздеріне (монографиялар, ғылыми мақалалар, диссертациялар және т.б.) жүгіну ұсынылады. Екінші дереккөздерді пайдалану тек зерттеу мәселесімен танысу және жұмыстың негізгі тұжырымдамалық-категориялық аппаратын анықтау кезеңінде ғана негізделген болып көрінеді.

Екінші көздер туралы ақпаратты жұмыста келтірген кезде авторлар көбінесе екі өрескел қателік жібереді:

- олар ақпаратты бастапқы дереккөзден тапқандай келтіреді (екінші ақпарат көзінің болуы жасырылған және студенттік жұмыста бастапқы дереккөздің библиографиялық деректері жазылған);
- олар ақпаратты екінші дереккөздің авторына тиесілі сияқты келтіреді (мұндай дәйексөз, керісінше, ақпараттың бастапқы көзінің болуын жасырады және жұмыста екінші дереккөздің библиографиялық мәліметтері көрсетіледі).

Бұл екі қателік те ғылыми жұмыста бірдей қолайсыз. Мұндай дәйексөз ғылыми фактілерді бұрмалауға және басқа біреудің жұмысының нәтижелерін алуға әкеледі. Сіздің жұмысыңызда осы қателіктерді қайталамас үшін, екінші көздер туралы дәйексөз ережелерін мұқият оқып шығыңыз.

Ғылыми жұмыста келтірілген барлық дәйексөздер бастапқы көздер бойынша дербес тексерілуі керек. Жұмыс үшін түбегейлі маңызды ақпаратқа сілтеме жасағанда, бұл ақпаратты бастапқы көзден, тіпті егер ол сөзбе-сөз дәйексөз болмаса да тексерген жөн. Мұндай тексеру бастапқы дереккөзге сілтеме жасау кезінде басқа авторлар жіберген ықтимал қателіктердің қайталануын болдырмайды, сонымен қатар студентке автордың бастапқы ұстанымын дұрыс түсінуге және келтірілген сөздерді түсіндірудің дәлдігіне көз жеткізуге мүмкіндік береді.

Келтірілген мәтіндермен тәуелсіз танысу сонымен бірге ғылыми этиканың маңызды талабы болып табылады: автордың жеке өзі білетін мәтіндерді ғана бірінші ретті дәйексөздер ретінде келтіруге болады. Әйтпесе, мұндай дәйексөз плагиат болып саналады (дәйексөздің екінші көзіне сілтеме жасамай, жұмыс авторы басқа адамның зерттеу және аналитикалық жұмысының нәтижесін тағайындайды).

Бастапқы көзді көрсету мүмкін емес жағдайлар:

- Бастапқы көз біржола жоғалған.
- Бастапқы көзге қол жетімді емес немесе оны іздеу объективті себептерге байланысты қиын (мысалы, жабық кітапханаларда немесе қоймаларда болса).
- Келтірілген мәтін автордың сөздерін басқа адамның естеліктеріне жазумен танымал болды.

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

- Бастапқы дереккөз жұмыс авторына аударға қол жетімді емес сирек тілде жазылған.
- Дәйексөз екінші дереккөздің авторын мұрағаттық немесе әдеби зерттеу нәтижесінде табылған (мысалы, классикалық әдеби шығармадан сәтті үзінді таңдалды). Егер бұл жағдайда студент көрсетілген библиографиялық мәліметтерден өз бетінше дәйексөз тауып, оны екінші дереккөзге сілтеме жасамай келтірсе, өздігінен жүргізілген мұрағаттық немесе әдеби зерттеу туралы қате әсер пайда болуы мүмкін. Дәйексөз оны келтірген автордың дәлелдеу жүйесінің иллюстрациясы ретінде келтірілген (бұл жағдайда дәйексөздің өзі қызығушылық емес, оны қарастырылып отырған мәтінде қолдану).

Назар аударыңыз!

- Мәтінді екінші дереккөзге келтірген кезде түпнұсқа мәтіннің қайнар көзін ғана емес, сонымен бірге дәйексөз алынған дереккөзді де көрсету керек.
- Сондықтан түпнұсқа мәтіннің қайнар көзін және осы мәтін алынған дереккөзді кіріспе сөздерде келтірілген дәйексөзге сілтеме жасау ұсынылады. Бұл ретте пайдаланылған дереккөздер тізімінде дәйексөз табылған екінші дереккөзге сілтеме беріледі.
- Ғылыми жұмыста шетелдік авторлардың жұмыстарына сілтемелердің болуы мәселенің теориялық даму деңгейін көрсетеді, авторлардың зерттеу белсенділігін көрсетеді. Көптеген жағдайларда шетелдік көздерді пайдалану қазіргі ғылыми жұмыс үшін міндетті талап болып табылады.

Шетелдік тектер мен аты-жөнін көрсету

Шетелдік авторлардың тегі ғылыми жұмыс жазылған тілде келтіріледі. Жанында жақша ішіне тегі мен аты-жөнінің түпнұсқалық жазылуы келтіріледі. Егер жұмыста отандық ғылымда кеңінен танымал шетелдік авторға сілтеме берілсе, түпнұсқа атауды қосымша жазу қажет емес.

Шетелдік авторлардың тегі мен аты-жөнін дұрыс пайдалану үшін жақын тақырыптағы орыс тіліндегі басылымдарға жүгіну арқылы оларды орыс тіліне аудару дәстүрін тексеру керек. Егер авторлардың тегі бұрын орыс тілді дереккөздерде айтылмаған болса, шетелдік фамилияларды транслитерациялау ережелеріне сәйкес шығарылған тегі мен аты-жөнінің авторлық транслитерациясын ұсынған жөн.

Назар аударыңыз!

Пайдаланылған дереккөздер тізімінде шетелдік жарияланымдардың атаулары, авторлардың тегі, аты-жөні және қалған библиографиялық ақпараты түпнұсқа тілінде көрсетіледі.

Шетелдік терминдерге дәйексөз келтіру

Ғылыми жұмыста келтірілген шетелдік терминдер жұмыс тіліндегі аудармада келтірілген. Шетелдік терминдерді аударған кезде алдымен оларды орыс тілді басылымдарға аудару дәстүрін тексеру керек. Егер аударма табылмаса немесе жұмыс авторына дұрыс емес болып көрінсе, ол өзінің аударма нұсқасын ұсына алады (сонымен бірге бұл терминді орыс тілді зерттеулерде аудару дәстүрін атап өтіп, аударманың авторлық нұсқасын дәлелдеу қажет).

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

Егер арнайы терминдер жалпыға мәлім болмаса немесе жұмыстың авторы алғаш рет аударса, аударманың жанында жақшада олардың түпнұсқа емлесін келтіру ұсынылады.

Шетелдік дереккөздер мәтінінің үзінділерінен дәйексөз алу

Шетелдік дереккөздер мәтінінің үзінділерін келтірген кезде дәйексөздер авторлық аудармадағы жұмыстың негізгі мәтінінің тілінде берілуі керек. Егер автор аударманың дұрыстығына сенімді болмаса, парафразды қолдану ұсынылады. Шетелдік ғылыми жұмыстарды аудару және дәйексөз келтіру кезінде стандартты электрондық аударма құралдарын пайдалану ұсынылмайды. Егер фамилиялар мен терминдерді аудару кезінде даулы жағдайлар туындаса, көмек алу үшін жетекшіге немесе шет тілі мұғаліміне хабарласыңыз.

Өзіндік дәйексөз келтіру

Егер жұмыс нәтижелері жарияланған автордың бұрынғы зерттеулеріне сүйенетін болса, онда жұмыста осы жұмыстарға сілтемелер беру керек. Жеке жұмыстарға сілтемелер және оларды пайдаланылған көздер тізіміне енгізу-кең таралған тәжірибе. Бұл өзін-өзі плагиаттан, бұрын жарияланған ақпараттың қайталануынан аулақ болады, сонымен қатар қызығушылық танытқан оқырманды автордың басқа жұмыстарымен танысуға бағыттауға мүмкіндік береді. Өзін-өзі бағалау, басқа авторлардың дәйексөздері сияқты, ғылыми жұмыстың тақырыбы мен міндеттеріне сәйкес келуі керек.

Заңнамалық және ведомстволық актілерден дәйексөз келтіру

Заңнамалық және ведомстволық актілер ресми басылымдар бойынша келтіріледі, қайталама көздер бойынша дәйексөз келтіру ұсынылмайды.

Заңнамалық және ведомстволық актілерге дәйексөз келтіру кезінде дәйексөз жұмысты жазу кезіндегі Соңғы жаңартулар бойынша жүргізілетініне көз жеткізіңіз. Кейде мұндай басылымдардан сауатты дәйексөз алу үшін маманның кеңесі қажет.

Көркем әдебиет туындыларынан дәйексөз алу

Классикалық көркем әдебиеттердің дәйексөздері көркем шығармалардың ғылыми жарияланымы жасалған шығармалар жинағының, шығармалардың толық жиынтығының ең беделді басылымдарына сәйкес жүзеге асырылады. Қажет болған жағдайда, жазбаша жұмыстың тақырыбына байланысты (мысалы, басылымнан басылымға дейін жарияланымдарда автор шығарманың мәтінін өзгертті, ал шығармалар жинағында мәтіннің барлық нұсқалары берілмейді), мұндай туындылардың алғашқы (өмір бойы) жарияланымдарын пайдалануға болады.

Дәйексөздердегі мәтінді, түсініктемелерді және қысқартуларды өзгерту

Басқа біреудің мәтінінің үзінділерін дәйексөз ету кезінде сөзді сақтаудың қатаң ережесіне қарамастан, кейбір жағдайларда дәйексөз мәтінін өзгертуге рұқсат етіледі.

Дәйексөз мәтінін өзгертуге жол берілетін жағдайлар

- XX ғасырдың басына дейін жарияланған мәтіндердің орфографиясы мен пунктуациясын жаңарту кезінде.

	«С.Ж. АСФЕНДИЯРОВ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ НАО «КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ С.Д.АСФЕНДИЯРОВА»		
	Академиялық жұмыс департаменті	Академиялық адалдық кодексі	Редакция: 3 26 беттің 2 беті

- Мәтіннің қысқартылған сөздерін толық орналастыру кезінде. Бұл жағдайда жұмыс авторымен толықтырылған сөздің бір бөлігі төртбұрышты жақшаға алынады. Орналастыру оқырман дәйексөзді түсінуі қиын болған жағдайда ғана ұсынылады.
- Баға белгілеудегі сөздердің жағдайын өзгерткен кезде, баға ұсыныстарын олар енгізілген фразаның синтаксистік құрылымына бағындырған жағдайда.
- Келтірілген Құжаттың мәтінінде табылған қателер мен қателерді белгілеу кезінде. Бұл жағдайда дәйексөздің авторы жасаған қателер мен қателер түзетілмейді, бірақ қатеден кейін сұрақ белгісі жақшаға қойылады.

11. Қорытынды ережелер

Университет осы Кодекс бұзылған деп пайымдауға негізі бар университет қызметкерлері мен білім алушылары комплаенс қызметінің тікелей басшыларына немесе мамандарына осы Кодексті бұзған немесе бұзуға ықтимал мүмкіндігі бар адамдар туралы дереу хабарлайтын болады деп күтеді.

Осы Кодекстің ережелеріне күмән мен түсініксіздік жағдайлары үшін нақты кеңес алу үшін жетекшіңізден, куратордан немесе комплаенс қызметінің мамандарынан кеңес алу керек.

Университет осы өзара қарым-қатынастардың бірде-бір субъектісі осы Кодекстің талаптарын сақтауға немесе университетке осы Кодекстің ережелері орын алған бұзушылықтар туралы хабарлауға байланысты университеттің бастамасы бойынша жауаптылыққа тартылмайтынына және өзге де қолайсыз салдарларға ұшырамайтынына кепілдік береді.

Академиялық адалдық кодексі

26 беттің 2 беті

[illegible]

Академиялық адалдық кодексі

Редакция: 3

26 беттің 2 беті

Танысу парағы

[illegible]